

Arkeologi i Fiskebäck

Arkeologisk utredning och förundersökning inför planerad detaljplan vid Skattegårdsvägen

Västra Frölunda 345:1/L1960:2369 och Västra Frölunda 346:1/L1960:2370

Fastighet Fiskebäck 756:65

Västra Frölunda socken | Göteborgs kommun

Ulf Ragnesten

ARKEOLOGISK RAPPORT FRÅN
GÖTEBORGS STADSMUSEUM
ISSN 1651-7636
© Göteborgs stadsmuseum 2020
Norra Hamngatan 12
411 14 GÖTEBORG
www.goteborgsstadsmuseum.se

REDAKTION
Else-Britt Filipsson
Tara Gullbrand
Karolina Kegel
Ulf Ragnesten
Johan Thörnqvist
Tom Wennberg

OMSLAGETS GRAFISKA FORM
Mimmi Andersson
Omslag: En bild av djupa marint avsatta sand- och gruslager,
samt en skuggbild av fotografen.

UPPHOVSRÄTT
om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgängligt på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

TOPOGRAFISKA OCH EKONOMISKA KARTAN
© Lantmäteriverket. Medgivande 507-98-3211

KARTOR FRÅN STADSBYGGNADSKONTORETS DATABAS
© Göteborgs Stadsbyggnadskontor

ARKEOLOGI I FISKEBÄCK

Arkeologisk utredning och avgränsande förundersökning av fornlämningarna Västra Frölunda 345:1/L1960:2369 och Västra Frölunda 346:1/L1960:2370

SAMMANFATTNING

Den arkeologiska utredningen i Fiskebäck innebar även avgränsande förundersökningar av Västra Frölunda 345:1 och Västra Frölunda 346:1. Den förstnämnda var en överlagrad boplatz. Genom tidigare exploatering och undersökningar återstod idag en begränsad yta. Den sistnämnda utgjorde en boplatz från stridsyxekulturen. Trots tidigare undersökningar återstår fortfarande ytor med anläggningar och betydelsefulla fynd. På utredningsområdet påträffades ytterligare två boplatser (L2020:9742 och L2020:9748). Båda innehåller ett flertal anläggningar såsom härdar, stolphål, väggrännor m.m.

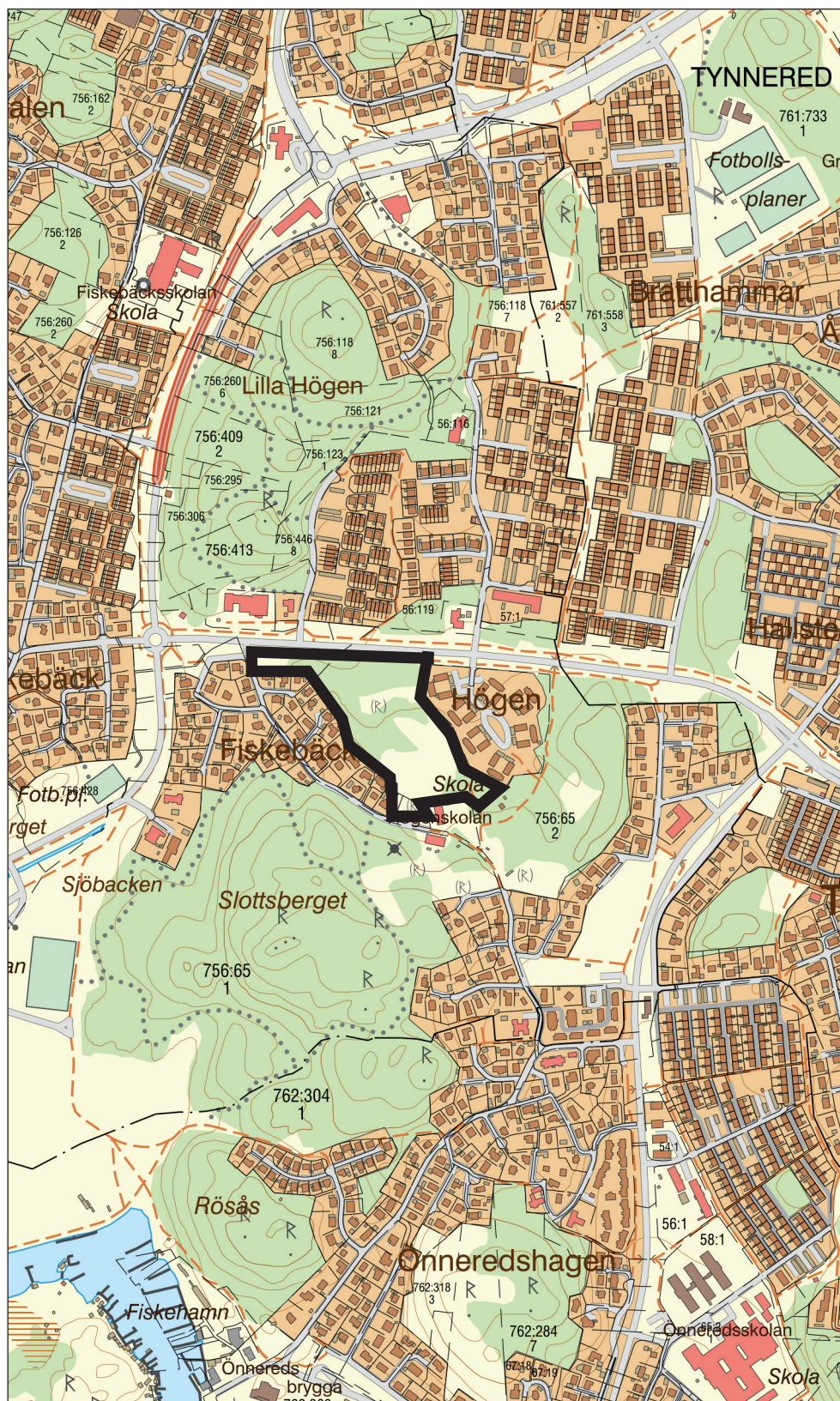
Samtliga fyra fornlämningar har stort vetenskapligt värde, Västra Frölunda 345:1 dock något mindre med avseende på den komplexa stratigrafien på en begränsad yta. Om fornlämningarna berörs av byggnation krävs fortsatta arkeologiska undersökningar.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr:	431-12104-2020
Uppdragsnummer i Fornreg:	202001404
GSM dnr:	0681/20
GSM utredningsnummer:	180
Fastighet:	Fiskebäck 756:65 (figur 1-2)
Landskap:	Västergötland
Socken:	Västra Frölunda
Koordinater:	N:6 391 911 / E:142 533 (SWEREF 99 12 00)
Uppdragsgivare:	Fastighetskontoret i Göteborg
Grävningsorsak:	Planerad byggnation av bostäder och skola
Grävningsinstitution:	Göteborgs stadsmuseum
Datum för undersökning i fält:	2020-09-28 – 2020-10-09
Undersökt yta:	48700 m ² (undersökningsområdet) 484 m ² (schakt)
Antal arkeologtimmar i fält:	144
Platsledare:	Ulf Ragnesten
Övriga deltagare i fält:	Karolina Kegel och praktikant Madelene Holm
Inventariernr GSM:	GSMA:200029 (utr), 200044 (VF 346:1), 200045 (VF 345:1)

Figur 1. Platsen för undersökningen markerad med ring på Topografiska kartan.
Skala 1:50 000.

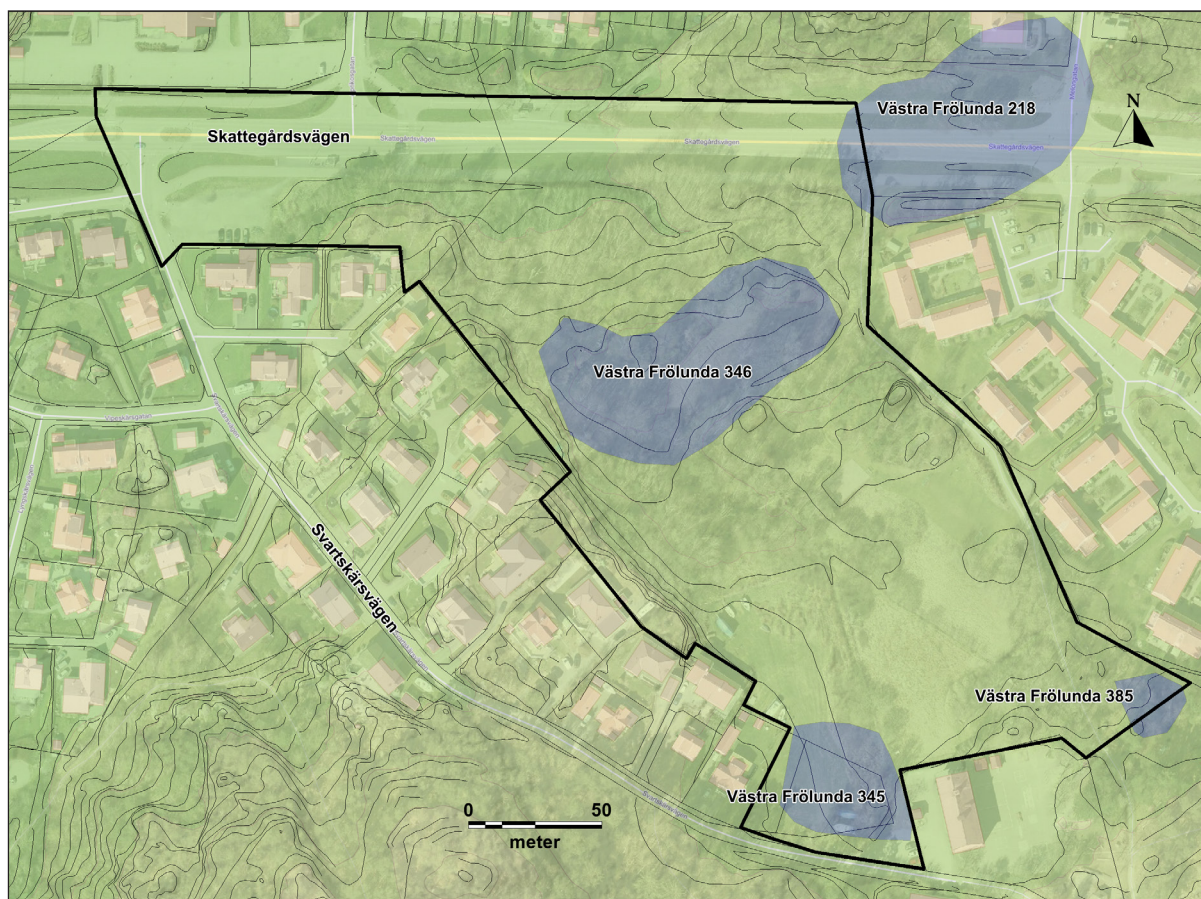
Figur 2. Undersökningsområdet markerat med begränsningslinje på fastighetskartan.
Skala 1:10 000.

INLEDNING

Under hösten 2020 utförde Göteborgs stadsmuseum en arkeologisk utredning och avgränsande förundersökning av två fornlämningar i Fiskebäck i Västra Frölunda. Arbetet utfördes med anledning av att Göteborgs kommun planerade för uppförande av förskola och bostäder i området.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Utredningsområdet inklusive de två fornlämningarna som avgränsades var nästan fem hektar stort (figur 3). Höjden över havet varierade mellan 7 och 20 m. Det var topografiskt och beträffande växtlighet varierat. Området bestod av såväl öppna sand- och grusmarker som bergsimpediment, skogsterräng och äldre tids igenväxta odlingsytor. I området fanns även enstaka hårdgjorda ytor och fritidsanläggningar (figur 4-6). De sistnämnda utgjordes av en mindre bollplan och en boulebana. Den

Figur 3. Utredningsområdet med tillhörande och närliggande fornlämningar.

Figur 4. Ett schakt grävdes på den hårdgjorda ytan i nordvästra delen av utredningsområdet. Foto mot väster.

Figur 5. Igenväxt äldre åkermark centralt inom utredningsområdet. Här låg boplatsen Västra Frölunda 346:1. Foto mot nordväst.

Figur 6. Skogsmark i utredningsområdets östra del. Foto mot norr.

Figur 7. Boplatsen Västra Frölunda 345:1 låg på en gräsmatta i utredningsområdets sydvästligaste del. Foto mot sydväst.

avgränsade boplatsen Västra Frölunda 345:1 var belägen på en gräsmatta i områdets sydvästligaste del (figur 7). Boplatsen Västra Frölunda 346:1 låg i igenväxt åkermark med omgivande låga bergknallar (figur 5).

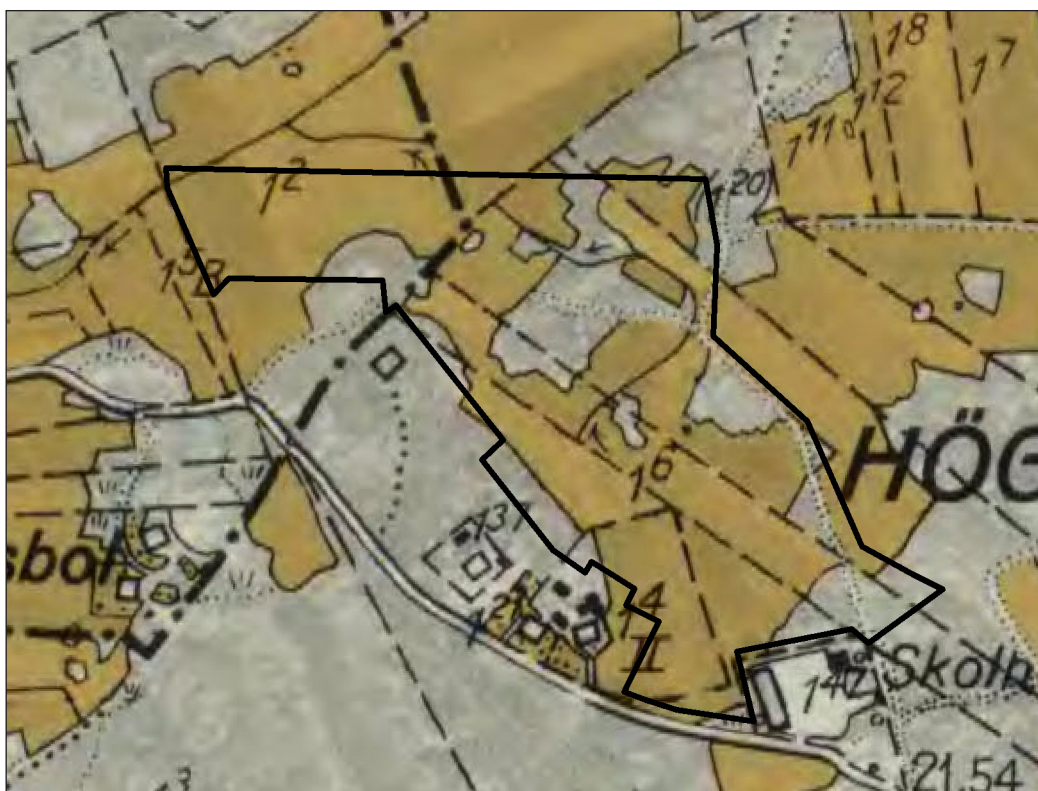
Fornlämningsmiljön i utredningsområdets närhet var rik. Där fanns särskilt många stenåldersboplatser och gravrösen på bergshöjderna. Direkt i nordost låg en boplats som undersöktes av Göteborgs arkeologiska museum 1973 (Västra Frölunda 218, figur 3). Den daterades till neolitikum (Wigforss 1974a). Omedelbart öster om utredningsområdet låg Västra Frölunda 385 (figur 3) som utgjordes av en uppgift om en hållristning i form av en skeppsfigur. Den skall ha upptäckts kring sekelskiftet 1900. I samband med fornminnesinventering 1989 kunde ristningen inte återfinnas.

DET HISTORISKA LANDSKAPET I UTREDNINGSMÅRADET

Undersökningsområdet är beläget inom Högens utmark. Högen omnämns första gången 1550 som ett helt skattehemman (OGB). Den forna utmarken innefattar ett litet avsides gårde i sydvästra kanten av utredningsområdet, i storskiftesdokumenten från 1798 kallat *Wintersåds Löckan*. Fram till 1700-talet består hemmanet av en ensam gård, belägen något hundratal meter söder om Högensskolan. Runt 1760 utbryts $\frac{1}{4}$ av hemmanet till Lilla Högen, som etableras norr om utredningsområdet. Stora Högen splittras upp i flera nya gårdar runt sekelskiftet 1800 (Andersson & Axelsson 1996, s. 58). Gårdarna flyttar ut vid laga skiftet som genomförs 1859. En mindre yta längst i nordväst av utredningsområdet övergår efter skiftet till Fiskebäcks Södergård, där den brukas som äng. Vid den lilla lyckan i söder, nu stavad *Wintersådslyckan*, har en ensam byggnad uppförts strax utanför utredningsområdet (figur 8). I början av 1900-talet kallas gården här *Landsbotens*, *Landsbolens* eller *Landsbons* efter en utflyttning från *Landsbol* i Fiskebäck (OGB, s. 36; Andersson & Axelsson 1996, s. 20). Vid förra seklets början har största delen av den forna utmarken odlats upp, bortsett från de regelrätta impedimenten i form av berg (figur 9). Fynd av flinta upptecknas första gången av Johan Alin i samband med den så kallade göteborgsinventeringen år 1915 inom båda de nu förundersökta stenåldersboplatserna, som då är belägna på åkermark.

Figur 8. Utsnitt från laga skifteskartan över Högen 1859. Skala 1:4000.

Figur 9. Utsnitt från ekonomiska kartan 1936. Till vänster syns Landsbol i Fiskebäck. Skala 1:4000.

TIDIGARE FYND OCH UNDERSÖKNINGAR

De båda fornlämningarna i utredningsområdet, Västra Frölunda 345:1 och 346:1, har varit föremål för delundersökningar vid olika tillfällen. Den förstnämnda grävdes första gången 1973, därefter 1981 och 2002 (Wigforss 1973, Klasson m.fl. 1982, Johansson 2005). Vid dessa tillfällen hittades ett mesolitiskt flintmaterial. Det var delvis överlagrat av lera från den postglaciala transgressionen, men kom även från senmesolitikum och var då inte överlagrat. Vid de arkeologiska ingreppen undersöktes endast mindre markavsnitt såsom gropar och provschakt.

Fornlämning Västra Frölunda 346:1 har delundersökts vid två tillfällen, 1973 och 1974 (Wigforss 1974b och Wigforss 1975). Fornlämningen utgjorde en boplatzlämning från neolitikum och möjligen bronsålder. Fynd av stridsyxke-keramik och flinta från mellanneolitikum hittades i kulturlager.

SYFTE OCH UNDERSÖKNINGSMETOD

Syftet med den arkeologiska utredningen var att lokalisera eventuella okända fornlämningar och bedöma deras status och ungefärliga utbredning. Avsikten med de avgränsande förundersökningarna var att just avgränsa lämningarna samt att bedöma deras antikvariska bevarandevärde. Ingreppen minimerades eftersom syftet var att fornlämningarna skulle bibehållas.

Fältmetoden innebar att schakt grävdes med en mindre grävmaskin (figur 10). Fynd, lager och anläggningar dokumenterades. I anslutning till den misstänkta

Figur 10. Ibland var det lättare och ibland svårare att ta sig fram med en grävmaskin bland växtligheten.

hällristningen på fornlämning Västra Frölunda 385 sopades släta hållar inom utredningsområdet för att eventuellt bekräfta uppgiften om en hällristning.

Innan den arkeologiska utredningen påbörjades hade det gjorts en naturinventering i området. Den medförde att ett tjugotal träd krävde skydd från markingrepp. Man kunde inte gräva närmare dessa trädskronor än fyra meter. De arkeologiska schakten kunde således inte placeras var som helst. Nu gick det ändå att lägga schakten så att det gick att uppfylla de arkeologiska kraven. Endast i två fall kolliderade naturskyddet med arkeologin. Detta löstes genom naturvårdares besök på platsen och att dispens gavs för grävning i just dessa fall. Arkeologins syfte kunde därmed uppfyllas.

NATURVETENSKAPLIGA BESTÄMNINGAR

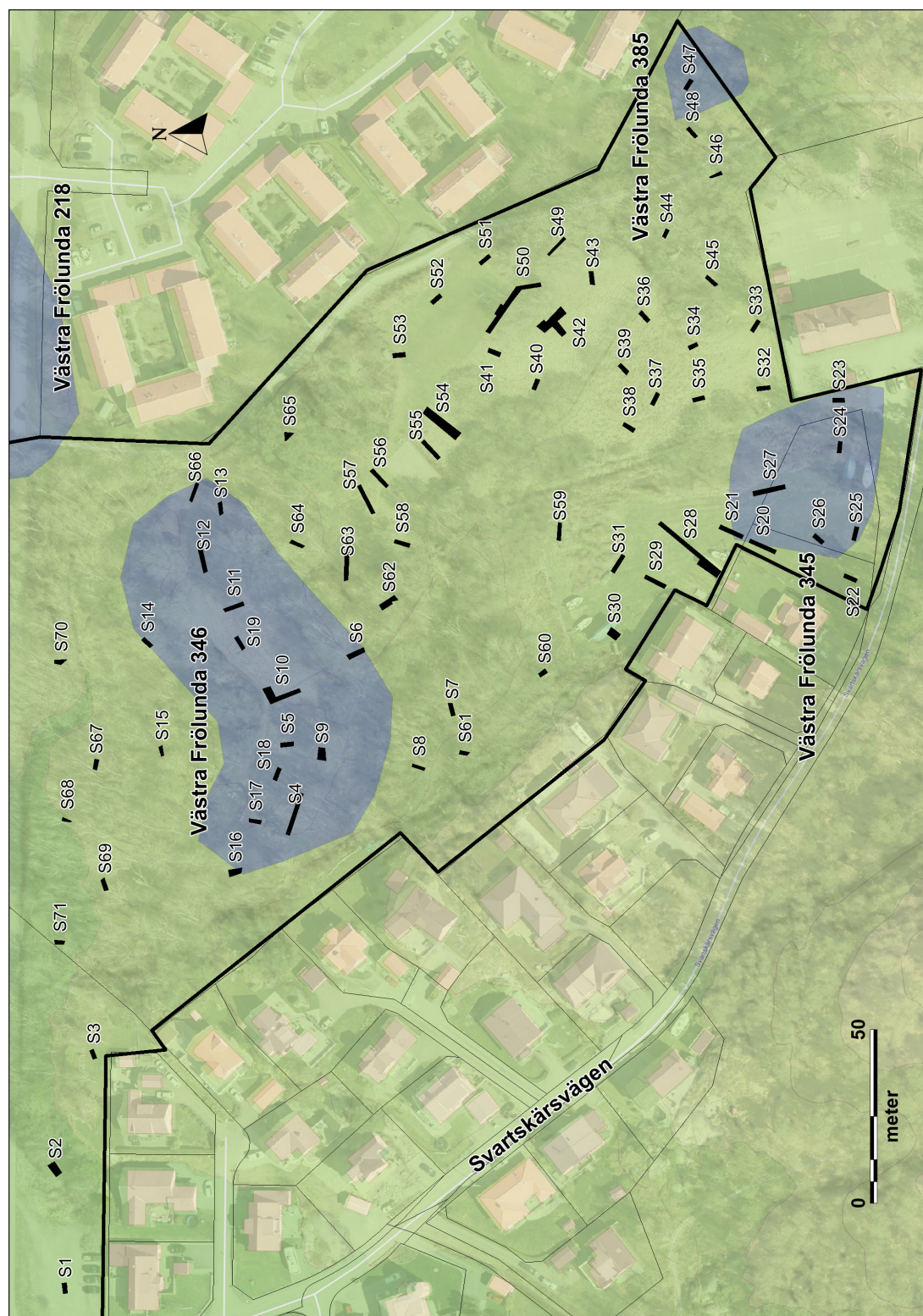
Några naturvetenskapliga analyser utfördes inte.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

Vid den arkeologiska utredningen och de avgränsande förundersökningarna grävdes 71 schakt med maskin (figur 11). Schakten är beskrivna i bilaga 1. På grund av topografin behövde schakten inte läggas så tätt i norr, medan de grävdes tätare vid de kända fornlämningarna och där nya lämningar påträffades. Förutom de två kända fornlämningarna i utredningsområdet påträffades ytterligare två. Nedan beskrivs iakttagelserna vid samtliga fyra lämningar. Vid tre av lämningarna framkom anläggningar av olika slag såsom härdar, stolphål, kokgropar etc. Dessa redovisas i bilaga 2.

Västra Frölunda 345:1, boplats

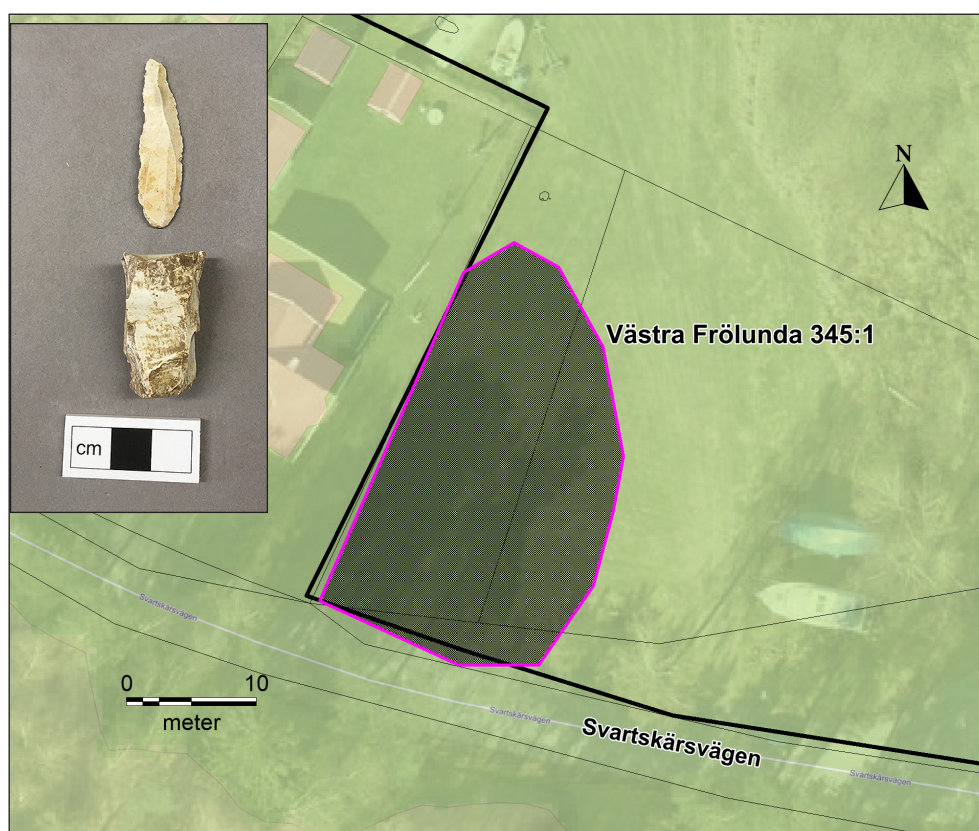
Fornlämningen upptäcktes redan 1915. Den delundersöktes första gången 1973. Vid sistnämnda tillfälle identifierades postglaciala transgressionslager där huvuddelen av flintfynden påträffades. Fornlämningen konstaterades vara en boplats från tiden före den postglaciala transgressionens maximum, som inträffade för ca 8000 år sedan. Vid delundersökningen 1973 avskrevs området söder om Svartskärsvägen och endast en yta norr därom ansågs viktig att vidareundersöka (Wigforss 1975). 1981 gjordes en mindre vidareundersökning norr om Svartskärsvägen. Ett ca 30 m långt och 1 m brett schakt undersöktes jämte några meterrutor. Det rikliga svallgruslagret som identifierades 1973 framkom i södra delen av schaktet. Fyndmateriet ansågs kunna vara 5000–7000 år gammalt, dvs. något yngre än man ansåg 1973 (Klasson m.fl. 1982). Även 2002 gjordes en arkeologisk insats i anslutning till Västra Frölunda 345. Men denna undersökning berörde endast området för en

Figur. 11. Schaktens läge i utredningsområdet.

telemast ovanför fornlämningen. Den berörde endast lämningens fornlämningsområde enligt Riksantikvarieämbetets terminologi (Johansson 2005).

Vid här aktuell avgränsande förundersökning grävdes ett flertal schakt i anslutning till fornlämningen (jämför figur 11). Det kunde konstateras att det rikligt fyndförande svallgruslagret som omtalades 1975 och 1982 endast fanns i området omedelbart norr om Svartskärsvägen. Fornlämningen kunde därför avgränsas till detta begränsande område (figur 12). Fynden i lagret utgjordes mestadels av flintavslag som var svallade och vitpatinerade. Några kärnor iakttogs (figur 12). Endast ett begränsat antal fynd insamlades (se bifogad fyndtabell).

Figur 12. Aktuell utbredning av fornlämning Västra Frölunda 345:1. Några av fynden som påträffades vid förundersökningen är infällda i bilden.

Västra Frölunda 346:1, boplats

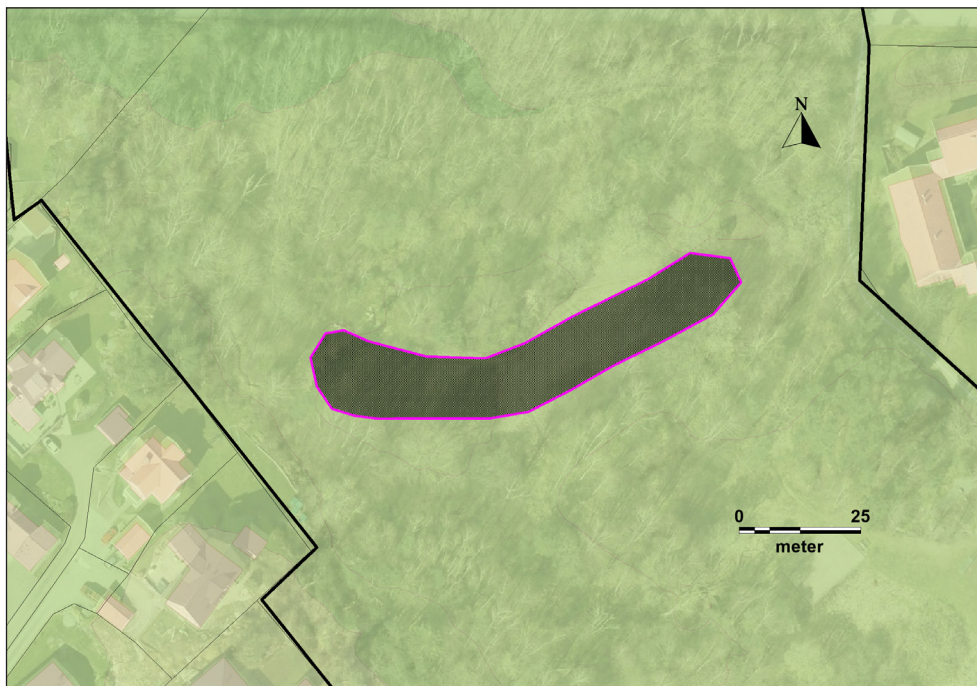
Även denna fornlämning registrerades första gången 1915, då man fann några flintskärvor och flintkärnor på ytan. År 1973 förundersöktes den (Wigforss 1974b) varvid man fann ett begränsat kulturlager samt några flintskrapor och avslag med retusch. Fornlämningen kunde därmed definieras som boplats. Den bedömdes vara från bronsålder. Året därpå gjordes en större arkeologisk undersökning (Wigforss 1975). Förutom en del slagen flinta påträffades några dekorerade keramikskärvor samt en spånspets som kunde knytas till stridsyxkulturen. Antydning till ett kulturlager iaktogs. Grävningen gjordes genom ett långschakt som indelades i 14 meter-rutor.

Vid den här aktuella avgränsande förundersökningen kunde fynden och datering till stridsyxekulturen bekräftas. Tidsplaceringen torde därmed ligga i spannet 3200–2400 f.Kr. Det kunde också konstateras att fyndspridningen var ganska ojämn på boplaten. Vad som också konstaterades var att det fanns anläggningar på boplaten. Sex anläggningar identifierades (figur 13). De utgjordes bland annat av en härdrest och en kokgrop. Ingen anläggning undersöktes. De rensades endast fram, fotograferades och mättes in. Anläggningarna är beskrivna i bilaga 2.

Sammantaget kunde fynd och anläggningar visa fornlämningens utsträckning idag. Omfattningen utgjordes av ett smalt stråk, ca 100 m långt och 20 m brett, vilket utgjorde ytorna söder om bergsimpedimenten på boplaten. Dess nuvarande avgränsning blir därmed som på figur 14.

Figur 13. Anläggningar (rödmarkerade) på boplaten Västra Frölunda 346:1. Blå yta markerar endast den äldre boplatenutsträckningen.

Figur 14. Dagens utbredning av fornlämning Västra Frölunda 346:1. Jämför även figur 22.

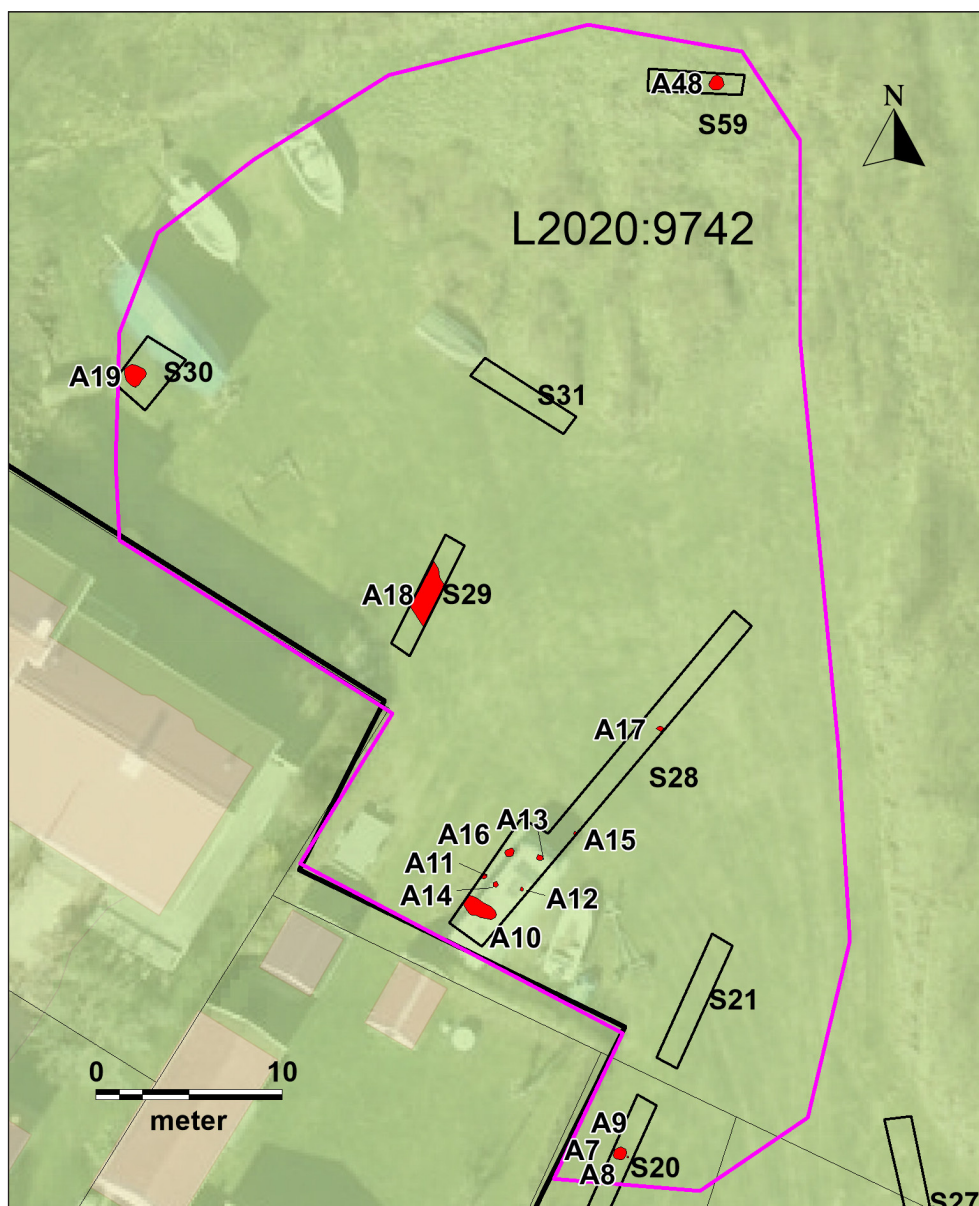
Några av fynden från förundersökningen på Västra Frölunda 346:1 visas nedan i figur 15 och 16. De utgör pilspetsar tillhörande stridsyxkulturen. Samtliga sparade fynd visas i den bifogade fyndtabellen.

Figur 15 (t.v.) och 16 (t.h.). Pilspetsar tillhörande stridsyxkulturen påträffade vid den avgränsande förundersökningen 2020. Spetsen i figur 15 framkom i S12 och den i figur 16 i S19.

L2020:9742, boplatz

Denna fornlämning var tidigare okänd och påträffades vid den här aktuella utredningen. Den låg strax norr om fornlämningen Västra Frölunda 345:1, men hade inget med den att göra varken beträffande utbredning eller tidsperiod. I schakten som grävdes vid lämningen påträffades i grusig och siltig sand ett flertal anläggningar under matjorden (figur 17). Dessa är beskrivna och delvis avbildade i bilaga 2. De utgjordes av härdar, stolphål och fläckar av ett kulturlager i grusig sand. Det

Figur 17. Rödmarkerade anläggningar på den nypåträffade fornlämningen L2020:9742.

förekom relativt rikligt med flinta i den grusiga sanden, men det grusiga lagret upphörde på fornlämningens norra del. Flintan har ej tillvaratagits men registrerats i schaktbeskrivningen i bilaga 1. På figur 18 visas en vy över den nypåträffade lämningen. Dess utbredning framgår av figur 17.

Figur 18. Vy över den nypåträffade fornlämningen L2020:9742. Foto mot norr.

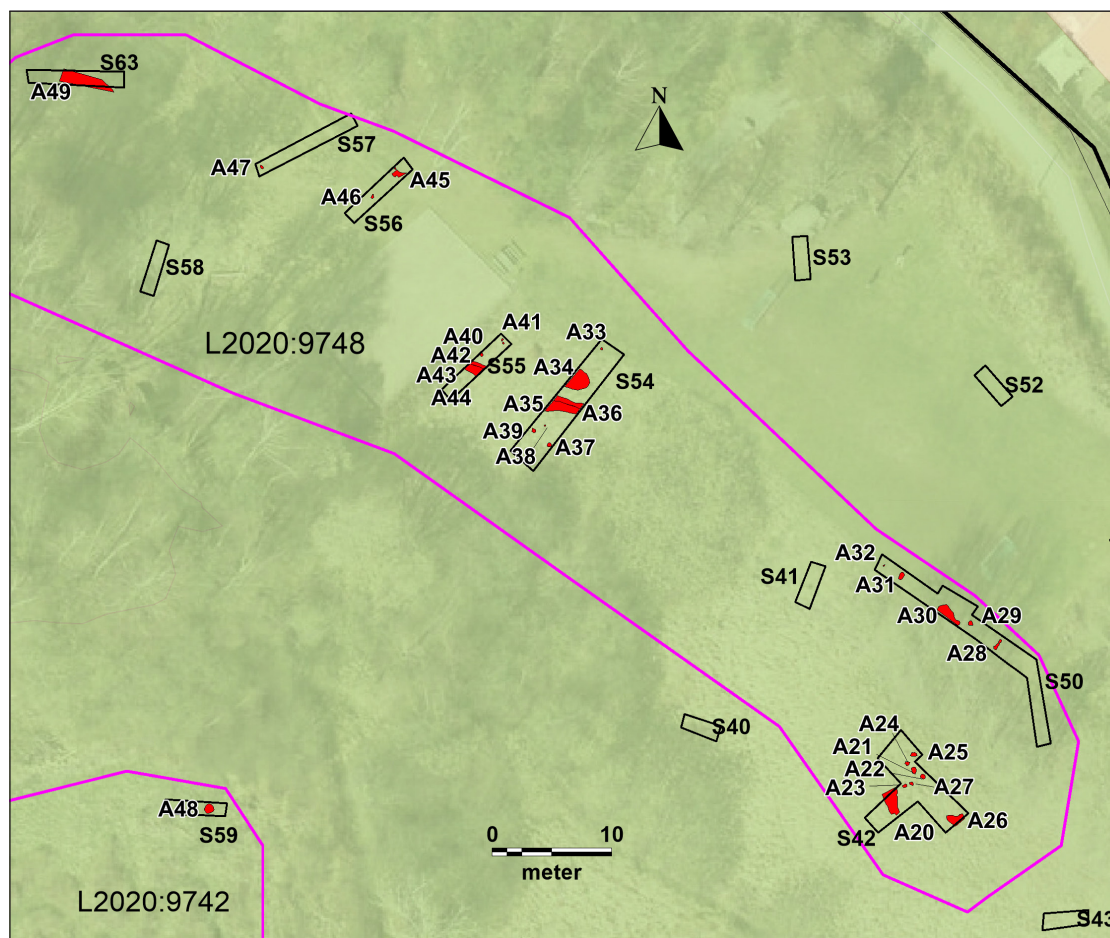
L2020:9748, boplats

Även denna fornlämning var okänd före den arkeologiska utredningen. Den låg i tämligen plan terräng i utredningsområdets östra del. Marken var vid utredningstillfället bestående av hage, gräs- och grusplaner samt mindre och låga bergsimpediment. Ett flertal anläggningar framkom i schakten på den nya lämningen. Schakten

Figur 19. Den nypåträffade fornlämningen L2020:9748 var belägen i ett låglänt område med enstaka bergsimpediment. Foto mot söder vid S54.

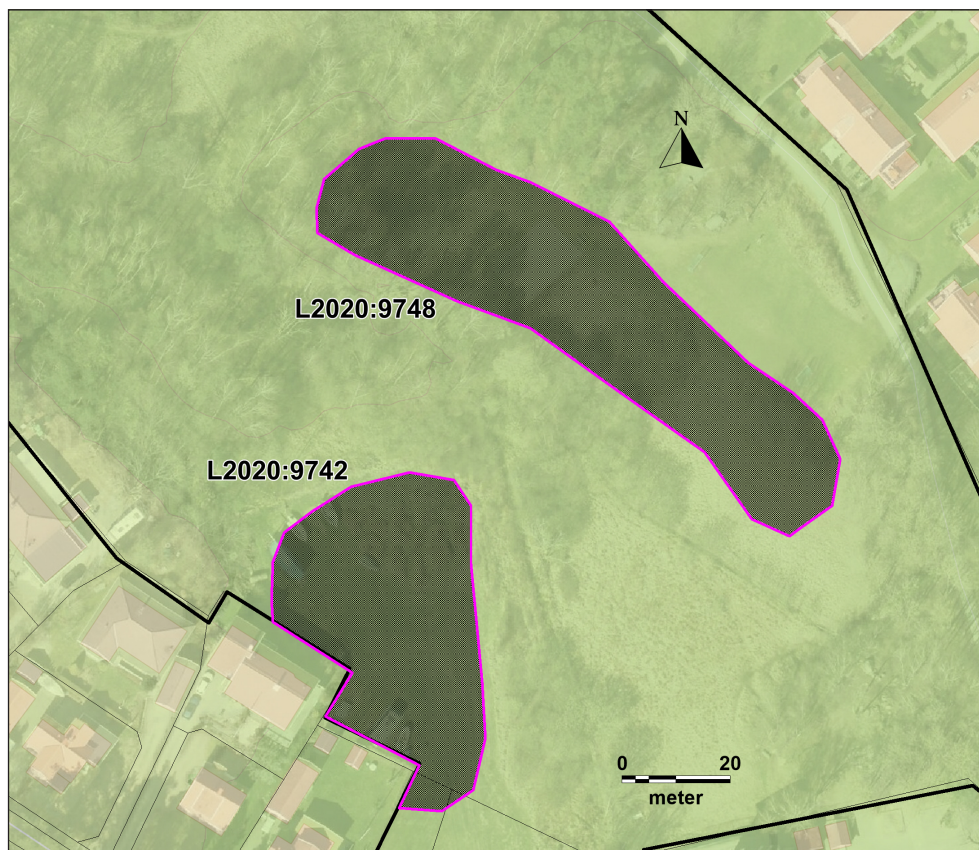
är beskrivna i bilaga 1 och anläggningarna i bilaga 2. Av figur 20 framgår de påträffade anläggningarnas läge. Längst upp i nordväst på lämningen, i S63, framkom

Figur 20. Utbredning av anläggningar på den nypåträffade fornlämningen L2020:9748.

vad som sannolikt är en hyddbotten, bestående av ett lager med sot och skärvsten. På den centrala delen av lämningen påträffades väggrännor och stolphål. Även på den södra delen av lämningen fanns flera stolphål. Fynden utgjordes av slagen flinta i relativt små mängder, men i nordväst fanns en större andel flintavslag.

Utbredningen av de nypåträffade fornlämningarna L2020:9742 och L2020:9748 visas på kartan figur 21.

Figur 21. Utbredningen av de nypåträffade fornlämningarna L2020:9742 och L2020:9748.

DATERING OCH TOLKNING

De fyra fornlämningarna inom utredningsområdet sträcker sig i tid uppskattningsvis från ca 6000 f.Kr. till ca 500 f.Kr. Det är en grov uppskattning då endast enkla artefaktfynd står för tidsbestämningen. Några ^{14}C -dateringar har inte gjorts inom grävningarnas ram. Den bäst tidsbestämda lämningen utgör Västra Frölunda 346:1 där typiska artefakter från stridsyxkulturen påträffades. Denna kultur kan bestämmas till den mellanneolitiska perioden omkring 3200-2400 f.Kr.

Fornlämningen Västra Frölunda 345:1 var av en helt annan karaktär och betydligt äldre. Tidsavståndet mellan vår tid och stridsyxkulturen på Västra Frölunda 346:1 är lika långt som från den sistnämnda boplaten till Västra Frölunda 345:1. Denna boplats kan ungefärligen tidsbestämmas genom fynd som var inlagrade i sand och grus från den postglaciala transgressionen, som hade sitt maximum ca 6000 f.Kr.

De två nypåträffade fornlämningarna L2020:9742 och L2020:9748 är svårare att placera i tid. De kan klassificeras som boplatser hemmahörande i ett tidsavsnitt där man fortfarande brukade flinta som hårdmaterial. Därmed bör de inte vara äldre än tiden kring Kristi födelse, det vill säga år 0. Det finns en möjlighet att de tillhör

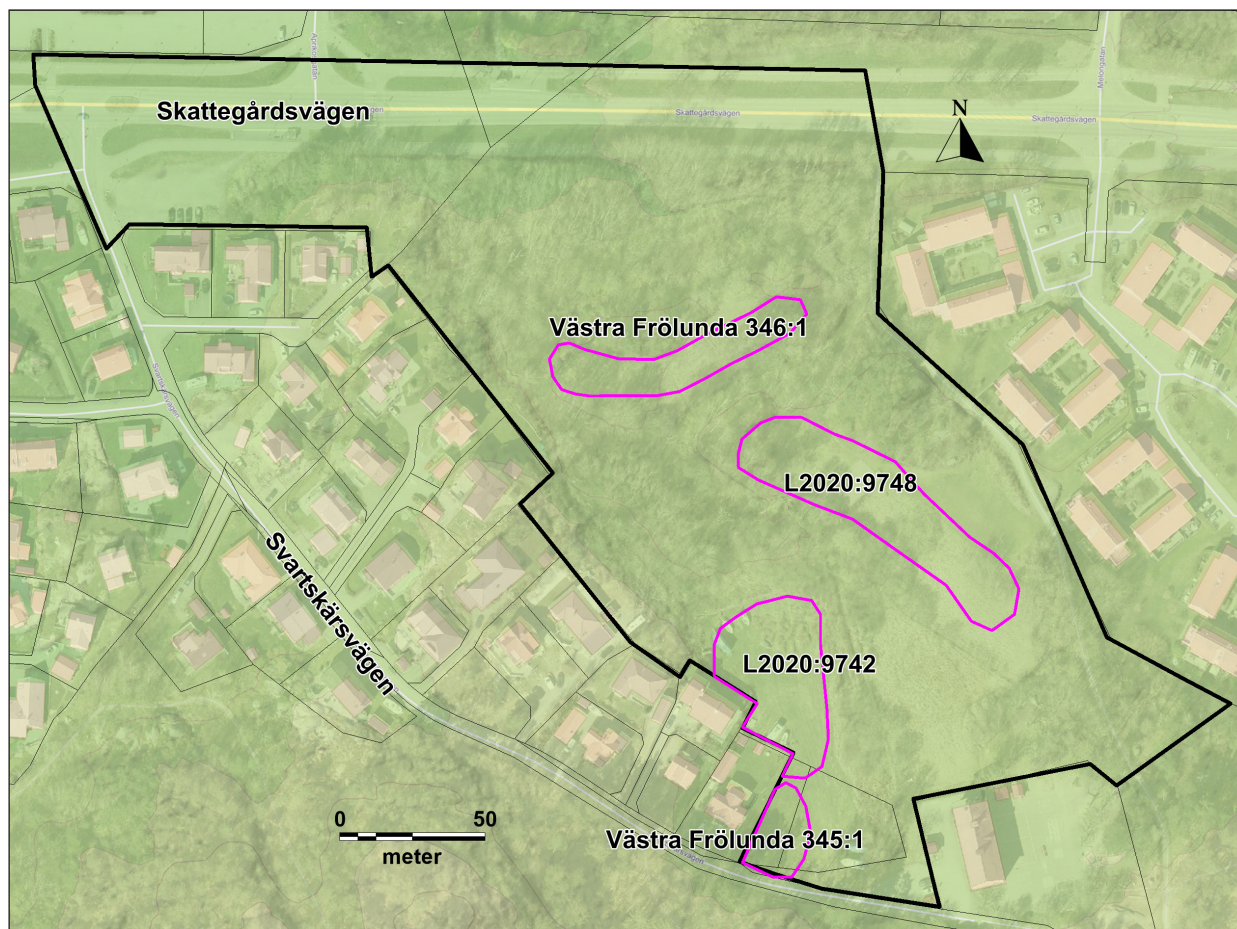
samma tidsskede som Västra Frölunda 346:1, det vill säga mellanneolitikum. Men de tydliga väggrännorna på en av boplatserna talar för en något senare tidsställning, kanske till bronsålder.

ANTI-KVARISK BEDÖMNING

Samtliga fyra boplatser inom utredningsområdet klassificeras som fornlämningar och är skyddade enligt kulturmiljölagen. De kan betraktas som väl avgränsade. De har ett högt vetenskapligt värde. Det gäller särskilt Västra Frölunda 346:1, L2020:9742 och L2020:9748. De innehåller ett flertal anläggningar, sannolikt från hushåll av både tillfällig och varaktig art.

Västra Frölunda 345:1 innehåller rikligt med slagen flinta men uppenbarligen inte så många redskap. Boplatserna är begränsade till ytan och har en komplex och svårtolkad stratigrafi. Boplatserna kan därför anses ha ett något mindre vetenskapligt värde, särskilt som denna typ av boplatser är relativt välundersökta i Göteborgsområdet.

Rådande fornlämningsbild efter den arkeologiska utredningen och avgränsande förundersökningen kan avslutningsvis ses i figur 22. Vid exploatering av marken där nämnda fornlämningar berörs krävs arkeologisk undersökning.

Figur 22. Inom utredningsområdet i Fiskebäck finns i nuläget (2020) fyra fornlämningar vilka avgränsats.

LITTERATUR

Andersson, Ulf och Axelsson, Ann-Marie (red.). 1996. *Högen: en by i Västra Frölunda*. Västra Frölunda: Önnereds kulturförening

Andersson, Stina, Rex Svensson, Karin och Wigforss, Johan. 1978. Sorteringsschema för flinta. *Fyndrapporter 1978*, s. 215-252.

Johansson, Thomas. 2005. *Stenålder i Fiskebäck*. Arkeologisk rapport från Göteborgs Stadsmuseum 2005:28.

Klasson, Ingela, Manneby, Hans och Svedhage, Krister. 1982. *Göteborg Västra Frölunda 345, Önnered. Boplatssomr. Äldre stå*. Göteborgs stadsmuseum. Arkeologisk arkivrapport 1981:12 = *Fyndrapporter 1982*.

OGB = *Ortnamnen i Göteborgs och Bohus län 3. Ortnamnen i Askims härad och Mölndals stad jämte gårds- och kulturhistoriska anteckningar*. 1932. Göteborg: Dialekt- och ortnamnsarkivet.

Wigforss, Johan. 1973. *Göteborg Västra Frölunda nr 345, Önnered. Boplatssområde ä.stå*. Undersökningsrapport. Göteborgs stadsmuseum. Arkeologisk arkivrapport 1973:25 = *Fyndrapporter 1974*.

Wigforss, Johan. 1974a. *Göteborg Västra Frölunda nr 218, Önnered. Boplatssområde y.stå*. Göteborgs stadsmuseum. Arkeologisk arkivrapport 1973:20 = *Fyndrapporter 1974*.

Wigforss, Johan. 1974b. *Göteborg Västra Frölunda nr 346, Önnered. Boplatssområde bronsålder*. Undersökningsrapport. Göteborgs stadsmuseum. Arkeologisk arkivrapport 1973:26 = *Fyndrapporter 1974*.

Wigforss, Johan. 1975. *Göteborg Västra Frölunda nr 346, Önnered. Boplatssområde y stå*. Undersökningsrapport. Göteborgs stadsmuseum. Arkeologisk arkivrapport 1974:10 = *Fyndrapporter 1975*.

ÄLDRE KARTMATERIAL

Ekonomiska kartan 1936, blad Styrso 0131-4NO. Lantmäteriet.

Storskifte, Högen 1798. 14-VÄS-98. Lantmäterimyndigheternas arkiv.

Laga skifte, Högen 1859. 14-VÄS-123. Lantmäterimyndigheternas arkiv.

Fyndtabell Västra Frölunda 345:1

GSMA:200045:	Kontext	Sakord	st	gr	Material	Beskrivning
1	S21	Spån	1	2	Flinta	
2	S22	Stycke med tillhuggning	1	78	Flinta	vitpatinerad
3	S22	Plattformskärna C	1	19	Flinta	vitpatinerad
4	S22	Kärnfragment B	1	34	Flinta	
5	S22	Kärnfragment B	1	30	Flinta	
6	S26	Mikrospån	3	1	Flinta	

Fyndtabell Västra Frölunda 346:1

GSMA:200044: Kontext		Sakord	st	gr	Material	Beskrivning
1	S10	Skärva	3	7	Keramik	
2	S11	Bit	1	1	Ben	Bränt
3	S12	Skärva	1	1	Keramik	
4	S12	Spånpilspets med tånge	1	2	Flinta	del av spets
5	S12	Avslag	1	12	Bergart	
6	S13	Övrigt redskap	1	19	Flinta	tillslagen ryggsida
7	S16	Avslag med inhak	1	32	Flinta	
8	S19	Spånpilspets med tånge	1	2	Flinta	något skadad vid tången
9	S19	Avslagsskrapa A	1	51	Flinta	

BILAGA 1. Schaktbeskrivning och fyndredovisning

Fynden har som regel ej tillvaratagits, utom där de varit viktiga för tolkning eller datering. I de fallen anges inventarienummer.

S1

0–15 cm Grus

15–40 Sand

40– Lera

Fyndtomt

S2

0–30 cm Humus

30– Silt

Fynd: Ett par övriga flintor

S3

0–25 cm Humus

25–40 Påförd sand med stenar

40– Silt

Fyndtomt

S4

- 0–10 cm Grässvåle
- 10–20 Sandigt ploglager med fynd
- 20– Brunröd sand utan fynd

Fynd: Avslag och ett par kärnor av flinta

Schakt 4 i översikt. Foto mot söder.

S5

- 0–10 cm Grässvåle
- 10–25 Humöst ploglager
- 25– Brunröd sand utan fynd

Berg i norra delen av schaktet.

Fynd: Några avslag

S6

- 0–10 cm Grässvåle
- 10–25 Sandigt, humöst ploglager
- 25– Gulbrun silt

Fyndtomt

S7

- 0–30 cm Lerig humus
- 30–50 Mörk humus, troligtvis pga att det varit vattendränkt

50– Lera
Fyndtomt

S8

0–15 cm Torvlager
15–40 Fin sand med två stycken flintor
40–55 Mörk silt, troligtvis pga att det har varit vattendränkt
55– Lera
Fynd: Ett par flintor

S9

0–10 cm Grästorv
10–25 Ploglager, humus med enstaka flintor
25– Silt utan fynd
Fynd: Avslag och en kärna

S10

0–5 cm Grästorv
5–23 Matjord
23– Grusig silt. Grusigare i västra delen av schaktet.
Det siltiga gruslagret utgör sannolikt rester av ett sönderplöjt kulturlager. Fynd av enstaka flintor och keramik. Lagret är flammigt men uppenbarligen utan kol. Två anläggningar.
Fynd: Enstaka avslag och en kärna samt lite keramik möjligen med dekor (GSMA 200044:1).

S11

0–8 cm Grästorv
8–25 Ploglager
25– Brunrött, sandigt grus
Fynd: Enstaka avslag, en kärna av flinta samt ett bränt ben (GSMA 200044:2).

S12

0–8 cm Grästorv
8–25 Sönderplöjt kulturlager, sandig humus
25– Rödbrun, sandigt grus utan fynd
Fynd: I kulturlagret hittades en pilspets av flinta med tresidigt tvärsnitt (GSMA 200044:4), en kärna, avslag av bergart (GSMA 200044:5) samt lite keramik (GSMA 200044:3).

S13

0–8 cm	Grästorv
8–25	Ploglager med enstaka fynd
25–	Siltigt grus

Fynd: Enstaka avslag och ett övrigt redskap av flinta (GSMA 200044:6).

S14

0–15 cm	Förna och humus
15–30	Stenig sand
30–	Svallgrus

Fyndtomt

S15

0–10 cm	Förna och humus
10–	Berg

Fyndtomt

S16

0–10 cm	Förna och humus
10–30	Humös sand/ploglager
30–	Rödbrunt, sandigt grus

Fynd: Flera avslag, ett med inhak (GSMA 200044:7).

S17

0–15 cm	Förna och humus
15–30	Humös sand och rikligt med slagen flinta.
30–	Berg

Berg fanns direkt under förnan i norra delen av schaktet.

Fynd: Rikligt med avslag och övrigt slagen flinta.

S18

0–10 cm	Torvskikt/gräs
10–30	Ploglager, sandigt
30–	Brunrött grus

Fynd: Enstaka flintor

S19

0–10 cm	Förna och humus
10–25	Humös sand med fynd av bl.a. pilspets och skrapa.
25–	Brunrött, sandigt grus

Mitt i schaktet sågs nedgrävning efter schaktet från 1973–1974.

Fynd: Spånpilspets med tånge (GSMA 200044:8), flintskrapa (GSMA 200044:9) samt avslag.

S20

0–10 cm	Torv/gräsmatta
10–30	Gammalt ploglager
30–40	Grusig sand med en eldstad och två stolphål.
40–50	Sand

Schaktet grävdes ej djupare på grund av härden A9.

Fynd: Enstaka avslag, patinerade

S21

0–10 cm	Gräsmatta/torv
10–25	Matjord. Enstaka fynd.
25–30	Mörkt gruslager. Enstaka fynd.
30–50	Sand. Enstaka fynd.
50–55	Sandig lera (övre). Postglacial lera.
55–70	Sandigt grus. Enstaka fynd.
70–75	Sandig lera (undre). Postglacial lera.
75–90	Mörk sand.
90–110	Ljus sand.
110–130	Lerigt grus.
130–	Senglacial lera.

Fynd: Ett spån (GSMA 200045:1) och flera avslag. Fyndtomt från 75 cm och nedåt.

Schakt 21, profil.

Schakt 21 från sidan.

S22

0–10 cm	Gräsmatta/torvlager
10–25	Matjord
25–40/90	Grus med mycket flinta.
40/90–50/125	Sand
	Därunder postglacial lera 5 cm tjockt.
	Därunder brun sand 5 cm tjockt.
	Därunder grå sand 15 cm tjockt.
	Därunder senglacial lera.

Fynd: Mycket fynd i gruslagret, för övrigt ingen flinta nedåt. All flinta i gruslager över den postglaciala leran. Fynden utgjordes av stycke med tillhuggning (GSMA 200045:2), plattformskärna (GSMA 200045:3) och kärnfragment (GSMA 200045:4-5).

Schakt 22 i profil. Notera det tjocka, fyndrika gruslagret som avtar i norr (till höger i bild).

S23

0–50 cm Påfyllda massor.
 Nyare väg med grus och markduk.
 Fyndtomt

S24

0–15 cm Förna
 15–40 cm Matjord
 40–70 Postglacial lera
 70–125 Fuktig sand
 Fyndtomt

S25

0–10 cm Gräsmatta/torv
 10–25 Matjord
 25–40 Humus, blandat grus med fynd.
 40–60 Grå sand
 60–105 Postglacial lera
 105–125 Grå humös sand
 125–155 Sand
 155– Senglacial lera
 Fynd: Endast i humus-lagret, enstaka avslag.

S26

0–10 cm	Gräsmatta
10–20	Matjord
20–25	Svallgruslager med flinta
25–35	Grusig sand
35–	Sand

Schaktet grävdes ej djupare eftersom fyndlagret fanns direkt under matjorden.

Fynd: Avslag och enstaka mikrospån (GSMA 200045:6).

S27

I schaktet kom flera sentida avloppsdiken och dräneringar som förstört lagerföljden.

S28

0–10 cm	Gräsmatta
10–30	Matjord
30–40/50	Gruslinser
	Därunder grusig sand.

Fynd: I gruslinserna påträffades ganska rikligt med flinta, vitpatinerad och svallad.

I schaktet fanns också yngre tids flinta, bland annat ett par kärnfragment.

Schakt 28 sett mot norr. Härden A10 syns i förgrunden.

S29

0–10 cm	Gräsmatta
10–30	Matjord
30–	Grusig sand

Fynd: Flinta i gruset och i anläggningen A18.

S30

0–10 cm	Grästorv
10–35	Matjord
	Därunder gruslinser på postglacial lera.

Fyndtomt

S31

0–10 cm	Gräsmatta med rötter.
10–30	Matjord
30–	Siltig sand

Fynd: Mycket få flintor

S32

0–25 cm	Matjord
25–	Lera

Fyndtomt

S33

0–25 cm	Matjord
25–	Lera

Fyndtomt

S34

0–35 cm	Matjord
35–	Lera

Fyndtomt

S35

0–35 cm	Matjord
35–	Lera

Fyndtomt

S36

0–30 cm Matjord
30– Lera, sand
Fyndtomt

S37

0–25 cm Matjord
25– Postglacial lera
Fyndtomt

S38

0–30 cm Matjord
30– Lera
Fyndtomt

S39

0–35 cm Matjord
35– Lera
Fyndtomt

S40

0–25 cm Matjord
25– Lera
Fyndtomt

S41

0–25 cm Matjord
25–45 Något mörkare matjord
45–55 Grå sand
55– Gråvit silt
Fynd: Ett spånfragment i sanden

S42

0–25 Matjord
25– Siltig sand=kulturlager med anläggningar.
Några större stenar finns i anslutning till anläggningarna.
Fyndtomt

Schakt 42, översiktsbild.

S43

0–25 cm Matjord

25– Silt

Fyndtomt

S44

0–20 cm Humus och matjord

Fyndtomt

S45

0–20 cm Humus och matjord

Fyndtomt

S46

0–50 cm Omrörda massor

Fyndtomt

S47

0–23 cm Skogsförna och humus

23– Stenig sand

Fyndtomt

S48

0–25 cm Matjord, förna

25–30 Sandlager

30–40 Lerig sand

40– Siltig lera

Fyndtomt

S49

0–20 cm Matjord

20– Sand med en bit slagen flinta

Fyndtomt

S50

0–30 cm Matjord

30– Sand med enstaka stenar

Fynd: Plattformskärna och enstaka avslag

S51

0–15 cm Grästorv och humus

15– Sand mellan berg

Fyndtomt

S52

0–45 cm Gräsmatta och matjord

45– Stenigt grus

Fyndtomt

S53

0–25 cm Grästorv och humus

25– Stenigt grus

I norra kanten berg på ett djup av cirka 30 cm.

Fyndtomt

S54

0–30 cm Matjord och grästorv

30– Grus och sand

Fynd: Enstaka avslag i gruset och sanden

Schakt 54. I förgrunden syns kokgrop A34 och längre bort väggränna A35 samt kulturlager A36.

S55

0–30 cm Matjord och gräs

30– Grus och sand.

Fynd: Enstaka fynd av flintor

S56

0–3 cm Grästorv

3–25 Matjord

25– Grusig sand

Fynd: Mycket få flintor

S57

0–15 cm Gräs och matjord

15– Sandigt grus

I norra änden berg under matjorden.

Fyndtomt

S58

0–25 cm Matjord och humus

25–40 Sand med mycket flinta

40– Grusig sand

Fynd: Enstaka avslag

S59

0–25 cm Humus och matjord

25–30 Grått grus

30– Grå sand

Fynd: Enstaka flintor

S60

0–25 cm Förna och humus

25– Grå silt

Fyndtomt

S61

0–15 cm Förna och humus

15– Sandig silt

Fyndtomt

S62

0–10 cm Förna och humus

10–20 Grå sand med fynd

20– Brunrött grus

I södra delen av schaktet övergick den brunröda sanden till grå silt ned mot våtmarken.

Fynd: Enstaka avslag förekom i sanden, som avtog ned mot våtmarken.

S63

0–10 cm	Torvlager, gräs
10–25	Grå, fin sand
25–	Brunröd sand

Den grå sanden är samma som i S62.

Fynd: Enstaka avslag

S64

0–10 cm	Förna och grästorv
10–25	Grå, sandig silt
25–33	Brun silt
33–	Grå silt

Fyndtomt

S65

0–10 cm	Skogsförna
10–15	Grå podsol
15–	Svallgrus

Berg i nordöstra hörnet på ett djup av 27 cm.

Fyndtomt

S66

0–30 cm	Grässvåle och humös sand
30–	Sand

Fynd: Enstaka flintor

S67

0–10 cm	Grästorv
10–20	Grå sand
20–	Rödbrun sand

Fyndtomt

S68

0–10 cm	Grästorv
10–25	Grå sand
25–	Brunröd sand

Berg i norra hörnet av schaktet 25 cm under markytan.

Fyndtomt

S69

0–25 cm Förna och matjord

25– Silt och lera

Fyndtomt

S70

0–30 cm Förna och matjord

30– Strimmig sand mellan berg

Fyndtomt

S71

Deponi av lera och sten.

Fyndtomt

Bilaga 2. Anläggningsbeskrivningar

A1 (Schakt 4)

Härd

0,5x0,5 m synlig i schaktet. Bestående av kol och skörbränd sten. Stenarna 0,08x0,14 m. Täcktes med markduk.

Härden A1 till vänster i bild.

A2 (Schakt 4)

Härdrest

0,9x0,4 m stor bestående av kolblandad sand i en oregelbunden form.

A3 (Schakt 10)

Stolphål?

0,30 m i diameter. 0,12 m djupt. Fyllning av mörkgrå sandig silt. Grävd 50%.

A4 (Schakt 10)

Rund grop

0,8 m i diameter. Fyllning av mörkgrå sandig silt med ljusare fläckar. Flammig fyllning 0,2 m djup. Enstaka stenar i fyllningen, 0,1–0,2 m stora. Grävd 50%.

Profil:

0–7cm Grästorv

- 7-13 Humus, ploglager
- 13-26 Sönderplöjt kulturlager, flammigt med enstaka fynd
- 26-32 Gulbrun silt
- 32- Berg

A4, rund grop.

Grop A4 i profil.

A5 (Schakt 12)

Oregelbunden mörkfärgning

0,7x0,45 m. Fyllning i ytan av mörkgrå siltig sand.

A6 (Schakt 18)

Kokgrop

Rikligt med stenar i ytan, 0,10–0,15 m stora (skärviga och skörbrända). Kol i västra delen. Kokgropen låg 28 cm under markytan. Täcktes med markduk.

A6, kokgrop med skörbrända stenar.

A7 (Schakt 20)

Stolphål

0,1 m i diameter. Fyllning av humös sand.

A8 (Schakt 20)

Stolphål

0,14 m i diameter. Fyllning av humös sand.

A9 (Schakt 20)

Härd

1 m i diameter. Rikligt med kol, ej sten.

A9, kolrik härd.

A10 (Schakt 28)

Härd

1,9x0,9 m. Oval, något oregelbunden i södra kanten. Fyllning i ytan av mörkbrun, eventuellt sotig, grusig sand med enstaka skärvstenar 0,10–0,15 m stora. Anläggningen går in under västra schaktkanten.

A11 (Schakt 28)

Stolphål

0,3x0,28 m. Fyllning i ytan av grusig, mörkbrun sand. Enstaka små stenar, 0,10 m i diameter. Anläggningen går in under västra schaktkanten.

A12 (Schakt 28)

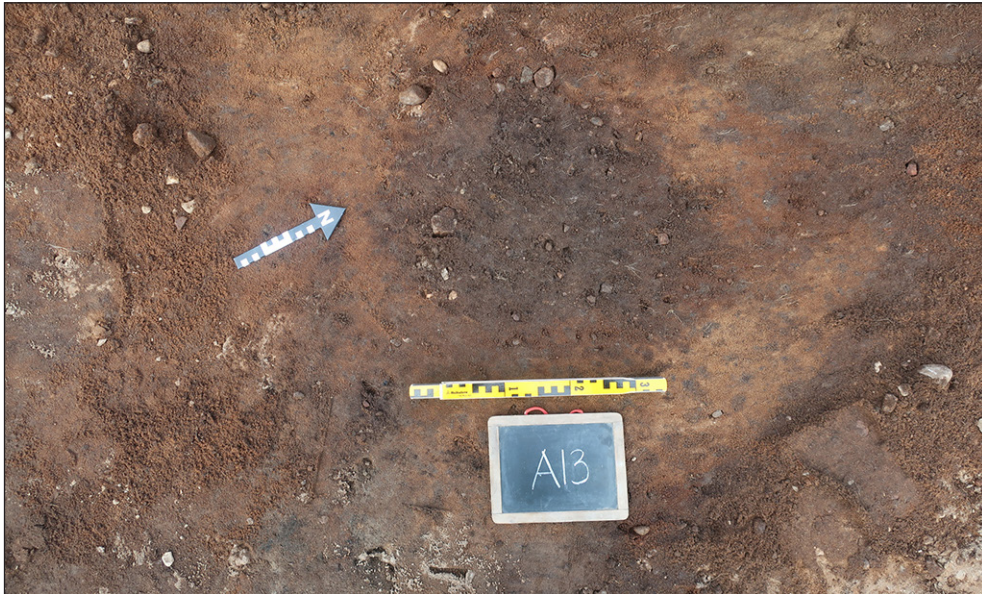
Stolphål

0,2 m i diameter. Fyllning i ytan av grusig, kolblandad sand.

A13 (Schakt 28)

Stolphål

0,5x0,4 m. Fyllning i ytan av mörbrun, grusig sand.

A13, stolphål.

A14 (Schakt 28)

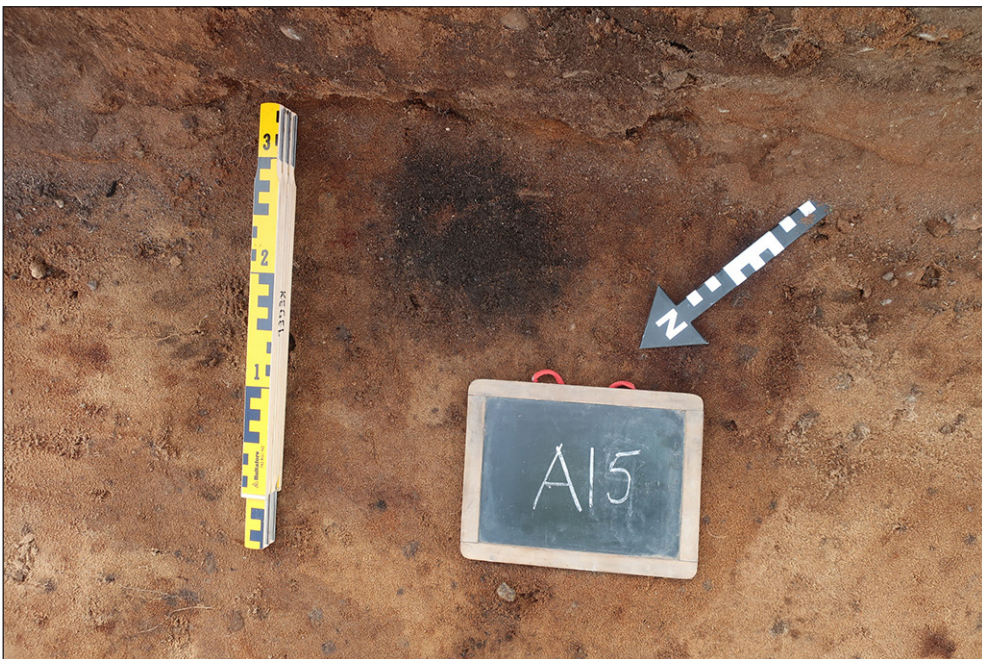
Stolphål?

0,2x0,25 m. 0,18 m djup. Fyllning av mörkbrun sand. 50% utgrävd.

A15 (Schakt 28)

Stolphål

0,17x0,16 m. Fyllning av mörkbrun, kolhaltig sand.

A15, stolphål.

A16 (Schakt 28)

Stolphål

0,20x0,24 m. Fyllning av mörkbrun, grusig sand.

A17 (Schakt 28)

Stolphål

0,25 m i diameter. Fyllning av svartbrun, grusig sand.

A18 (Schakt 29)

Kulturlager

Utgörs av kolblandad sand och slagen flinta.

A19 (Schakt 30)

Kokgrop

1,3 m i diameter. Fyllning med stenar 0,05–0,20 m stora. Flera av dem skörbrända.

Kol huvudsakligen i södra delen. Anläggningen ligger i sandlins på lera.

A19, kokgrop med fyllning av stenar och kol.

A20 (Schakt 42)

Kokgrop eller väggränna

Bestående av kolrik sand, rikligt med skärvsten. Täcktes med markduk.

A20, kokgrop eller väggränna.

A21 (Schakt 42)

Stolphål

0,45 m i diameter. Fyllning av brun sand.

A22 (Schakt 42)

Stolphål

0,45 m i diameter. Fyllning av brun sand.

A23 (Schakt 42)

Fläck

0,25x0,30 m. Mörbrun sand.

A24 (Schakt 42)

Fläck

0,40x0,25 m. Mörkbrun sand.

A25 (Schakt 42)

Fläck eller stolphål

0,50x0,35 m. Mörkbrun sand.

A26 (Schakt 42)

Fläck

Största mått 1,40 m synligt i schaktet. Flammig mörk och ljus silt.

A27 (Schakt 42)

Fläck

0,40x0,20 m. Mörkbrun sand. Några större stenar finns i anslutning till anläggningen.

A28 (Schakt 50)

Väggränna?

Långsträckt, 0,90x0,20 m synligt i schaktet.

A29 (Schakt 50)

Stolphål?

0,30 m i diameter. Fyllning av kolblandad sand.

A30 (Schakt 50)

Sotig fläck

Innehåller sotig sand.

A31 (Schakt 50)

Stolphål?

0,55x0,40 m. Fyllning av sotig och kolbemängd sand.

A32 (Schakt 50)

Stolphål

0,12 m i diameter. Fyllning av sotig sand.

A33 (Schakt 54)

Stolphål

0,20 m i diameter. Fyllning av kolblandad sand. Enstaka fynd av flinta.

A34 (Schakt 54)

Kokgrop

Skörbrända stenar och kol i östra delen. Grå sand med enstaka skärvstenar i den västra delen.

A34. Kokgrop med skörbrända stenar. Kol främst i den östra delen.

A35 (Schakt 54)

Väggränna

Fyllning av kolrik sand.

A35. Væggrænna som skär tvärs genom schaktet. Söder om väggrännan, i främre delen av bilden syns A36, ett kulturlager av grå sand som löper parallellt med rännan.

A36 (Schakt 54)

Kulturlager

Precis söder om väggränsen A35. Fyllning av grå sand parallellt med rännan.

A37 (Schakt 54)

Stolphål

Närmast runt, 0,35 m i diameter. Fyllning av grå sand.

A37, stolphål.

A38 (Schakt 54)

Stolphål

0,13 m i diameter. Fyllning av kolblandad sand.

A39 (Schakt 54)

Stolphål

Närmast runt, 0,30 m i diameter. Något utdraget mot väster. Fyllning av kolblandad sand.

A40 (Schakt 55)

Stolphål

0,16 m i diameter. Kolrik sand.

A41 (Schakt 55)

Stolphål

0,20 m i diameter. Kolrik sand.

A42 (Schakt 55)

Stolphål

0,30x0,20 m. Kolrik sand.

A43 (Schakt 55)

Väggränna

0,25 m bred. Fyllning av kolrik sand. Något otydlig men sannolikt fortsättning på rännan A35 i S54.

A44 (Schakt 55)

Kulturlager

Grått lager söder om väggrännen A43.

A45 (Schakt 56)

Härd

1,1x0,7 m. Oregelbunden form. I ytan fyllning av kolblandad grusig sand och skärvsten. Fortsätter något utanför schaktet.

A45, oregelbunden härd.

A46 (Schakt 56)

Stolphål?

0,25 m i diameter. Något utdraget åt norr. Fyllning av mörbrun, grusig sand.

A47 (Schakt 57)

Mörkfärgning

Oregelbunden, 0,25x0,35 m. Fyllning av gråbrun, grusig sand.

A48 (Schakt 59)

Härd

0,75 m i diameter. Rikligt med kol. Mycket få skörbrända stenar. Härden kom fram 30 cm under markytan.

Härden A48.

A49 (Schakt 63)

Hyddbotten?

Framkom i botten av den grå sanden, 25 cm under markytan. Innehöll kolblandad sand och rikligt med skärvsten. Anläggningens omfattning gör att det kan vara fråga om en hyddbotten. Enstaka flintor i anslutning till anläggningen. Anläggningen rensades endast fram, fotograferades och mättes in.

A49. Möjligtvis en hyddbotten. Anläggningen fortsätter utanför schaktets södra kant, till vänster i bild.

